

4. „Blahoslavení tiší“: Člověk a nenásilí

Podle čeho my lidé (tedy Ty ☺) hodnotíme sami sebe?

Henri Neuwen, 3 oblasti hodnocení (podle toho, jak hodnotím sám sebe; podle toho, jak mne hodnotí druzí; podle toho, co vlastním)

1 Výklad blahoslavenství

„Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví“ (Mt 5,5)

Tiší

Slova „neboť tiší dostanou za dědictví zemi“ se přesně stejném řeckém znění objevují v Ž 37,9, kde slouží jako ospravedlnění postoje, který po těchto tichých žalmista žádá. Žalm tedy přesně ilustruje obsah slova „tiší“ (srov. 37,1-11).

Žalm popisuje jednání a osud spravedlivých a zlovolníků. Prvních jedenáct veršů můžeme rozdělit na dvě části, vv.1-8 a 9-11, oddělené slovem „neboť“. První část obsahuje 14 příkazů, druhá část je odůvodňuje.

Příkazy jsou jednak negativní (zakazují), jednak pozitivní (přikazují).

Příkazy negativní: nevzrušuj se kvůli zlovolníkům; nezávid' těm, kdo jednají podle; nevzrušuj se kvůli tomu, kdo jde úspěšně svou cestou, nad tím, kdo strojí pikle.

Příkazy pozitivní: doufej v Hospodina; konej dobro; v zemi přebývej; zachovávej věrnost; hledej blaho v Hospodinu; svou cestu svěř Hospodinu; ztiš se před Hospodinem; čekej na Hospodina; odlož hněv; zanech rozhořčení; nevzrušuj se.

Pojem „tiší“ tedy obsahuje to, co se nemá dělat vůči zlovolníkům, jeho paralela je „ti, kdo naději vkládají v Hospodina“. Tichý je ten, kdo se v konfrontaci se zlovolníky a jejich úspěchy nenechá vést hněvem, emocemi, averzemi, přičemž je tento postoj ilustrován pozitivními příkazy.

Tyto pozitivní příkazy jsou základem zákazů; „tichost“ je možná jedině v případě silného a celkového nasměrování osobnosti k Bohu. Člověk, který není zakotven v Bohu, není schopen vlastními silami čelit zlovolníkům a nespravedlnosti, a nemůže se přitom proto vyvarovat hněvu a závisti.

„Tichost“ je v NZ jednou z nejdůležitějších vlastností. Je jedním z darů Ducha (Ga 5,23), je potřebná pro uchování jednoty církve (Ef 4,1-6; Ko 3,12), je nutná při napomínání (1K 4,21; 2K 10,1; Ga 5,18-22), je nutná v postoji vůči nekřesťanům (1Pt 3,1-4; 3,14-16), je podstatná pro správné přijetí a uskutečňování Božího slova a dosažení křesťanské moudrosti (Jak 1,19-21; 3,13-18)

Podle Matouše je tichost nejvýznačnější Ježíšovou charakteristikou. V žádném jiném evangeliu totiž Ježíš o sobě neříká „jsem tichý a pokorný srdcem“; nikde jinde takto nehovoří o svých povahových rysech (nota bene, blahoslavenství tichých je rovněž pouze u Matouše; je jediným blahoslavenstvím, které se výslovně odvolává na nějakou vlastnost výslovně zmíněnou Ježíšem).

Důležitá jsou 3 místa:

(1) Mt 11,29-30

Ježíš zde hovoří jako učitel, zvoucí k přijetí a následování jeho učení („učte se ode mne“; „jho“ je metaforou pro souhrn pokynů ohledně správného způsobu života, srov. Sk 15,10), které je cestou ke spokojenému životu. Ježíš je učitel „tichého“ a „pokorného srdce“, což kvalifikuje i jeho učení. Vztah učitel – žák je z Ježíšovy strany tichý a pokorný, na rozdíl od zákoníků a farizejů (Mt 23,2-7). Pro učitele je tedy důležitá jednak správnost učení, ale i vnitřní postoj učitele.

(2) Mt 21,5

Jde o upravenou citaci Zach 9,9, kde Mt vypouští další kvalifikace Ježíše jako krále, aby zdůraznil jeho „tichost“.

(3) Mt 12,18-21

Jde o citaci Iz 42,1-4. I když se zde slovo „tichý“ nevyskytuje, podle jednání této osoby se to dá vyčíst.

Charakteristické znaky tichosti

Slovo „tichý, mírný“ vyjadřuje velice důležitý postoj v chování vůči druhým. Znamená opanování emocí, sklonů a tužeb a plný respekt vůči osobě druhého.

Veliká důležitost mírnosti je představena zejména v Jak 1,19-21 a 3,13-18, kdy ovládnutí vlastních pudů a emocí je základním předpokladem správného a moudrého jednání. Pouze na tomto základě je možné klidně a nerušeně rozpoznávat Boží vůli a chovat se s úctou a láskou ke druhým.

Proto je mírnost základní Ježíšovou vlastností. Je svobodný od impulsů, které zatemňují poznání a vedou k nesprávnému jednání. Je zcela svobodný, klidný, otevřený k poznání a přijímání Boží vůle, a plný lásky pro setkávání se s lidmi.

Mírnost tedy zahrnuje 3 základní roviny vztahů člověka k Bohu (otevřenost k jeho vůli), druhým (laskavost a úcta) a sobě samému (svoboda od emocí).

Jedná se vnitřní dispozici, které není možné dosáhnout pouhým čistě lidským úsilím, ale je založena na synovském vztahu k Otci (srov. Ž 37,3-7; 1Pt 3,15; Mt 11,27-30).

Blahoslavenství o tichých má pouze Matouš, proto je nelze plně pochopit bez specificky Matoušovy presentace Ježíše jako podstatně tichého. Jelikož je Mt 5,5 téměř identické s Ž 37,11; Jak 3,13-18 a 1Pt 3,14-16, vidíme zde, že texty náleží stejné tradici pojetí křesťanského života.

Dostanou zemi za dědictví

To, co se v Matoušově evangeliu „zdědí“ jako odměna, je na jiných místech „život věčný“ (19,29) nebo „království“ (25,34). Z kontextu Mt 19,16-30 je však vidět, že účast na Božím království člověku dává věčný život. Zdá se, že Ježíš nikdy neslibuje pozemská hmotná dobra. Již v Ž 37 nejde o zemi jako takovou, ale o základ a prostor života. V Mt 5,5 se tedy jedná o zemi eschatologickou. Je to zřejmé rovněž ze srovnání s ostatními blahoslavenstvími.

Sloveso „zdědit“ odkazuje na vztah otec-syn. Tuto zemi si nelze koupit, ale může být pouze dána zadarmo otcem jako dědictví.

Praktické důsledky

První blahoslavenství se týkalo naprosté závislosti na Bohu, druhé se týkalo hluboké zranitelnosti člověka ve vztahu k Bohu a lidem. Třetí blahoslavenství tichých se týká aktivního spolužití s druhými. Je však postojem spíše pasivním, vyjadřuje spíš to, co se nedělá, než co se dělá. Je základním postojem, který má ovlivňovat veškeré naše jednání k druhým. Hněv a další emoce namířené proti bližnímu jsou často vyvolávány pocitem, že jsem v nevýhodě, že jsem ohrožován jak ve svém životě, tak v uznání vlastní osoby, tak ve vlastní identitě.

Člověk může v tom případě zůstat tichým a mírným, svobodným od negativních emocí a strachů, protože stojí na pevném základě, který je dán Otcovým rozhodnutím. To je vyjádřeno slovem „země“, která symbolizuje život. Ježíš, např. v horském kázání, velice často opakuje slova „váš Otec“ (viz také 5,9: „budou nazváni Božími dětmi“).